

Posudek bakalářské práce

Jméno a příjmení
studenta/tky:

Michaela Hnojská

Osobní číslo:

P18938

Studijní program:

B7507 / Specializace v pedagogice

Studijní obor:

7531R001 / Učitelství pro mateřské školy

Katedra:

KPEP / Katedra primární a preprimární
pedagogiky

Akademický rok:

2022/2023

Název práce:

Vnímání smrti u předškolních dětí

Oponent/tka
práce:

Mgr. et Mgr., Bc. Ondřej Alexandr Kronika

Hlediska hodnocení

Obsahová úroveň práce

Formulace cílů:

cíle jsou jasně formulovány

1	2	3	N
☐	☒	☐	☐

cíle nejsou korektně formulovány

Struktura práce odpovídá cílům:

zcela odpovídá

1	2	3	N
☐	☒	☐	☐

neodpovídá

Jednotlivé části práce:

jsou pro celek podstatné

1	2	3	N
☐	☒	☐	☐

nejsou podstatné

Teoretická a empirická část práce jsou:

provázané

1	2	3	N
☐	☒	☐	☐

neprovázané

Naplnění cílů práce:

cíle práce naplněny

1	2	3	N
☐	☒	☐	☐

nenaplněny

Způsob zpracování

Zvolené metodologické řešení:

	1	2	3	N	
odpovídá cílům práce	☐	☒	☐	☐	neodpovídá cílům práce

Adekvátní použití výzkumných metod, metodických postupů:

	1	2	3	N	
zcela adekvátní	☐	☒	☐	☐	neadekvátní

Způsob prezentace problému/tématu:

	1	2	3	N	
přiměřený a jasný	☐	☐	☒	☐	neodpovídá typu práce, není srozumitelný

Úroveň interpretace a diskuze k řešenému problému:

	1	2	3	N	
dostatečná	☐	☐	☒	☐	nedostatečná

Propracovanost práce:

	1	2	3	N	
práce je ve všech svých částech přiměřeně propracovaná	☐	☐	☐	☒	některé části práce nejsou dostatečně dopracované, dokončené

Práce se zdroji

Práce s odbornou literaturou:

	1	2	3	N	
výborná	☐	☐	☐	☒	nedostatečná (neodpovídající)

Aktuálnost použitých zdrojů:

	1	2	3	N	
zdroje jsou aktuální	☐	☒	☐	☐	zdroje nejsou aktuální

Zahraniční zdroje:

	1	2	3	N	
práce obsahuje relevantní zahraniční zdroje	☐	☒	☐	☐	práce neobsahuje zahraniční zdroje

Relevance a validita zdrojů:

	1	2	3	N	
relevantní	☒	☐	☐	☐	nerelevantní

Citační norma:

	1	2	3	N	
zcela dodržena	☐	☐	☐	☒	nedodržena

Jazyková úroveň práce

Stylistická vyspělost:

	1	2	3	N	
odpovídá úrovni odborného stylu	☐	☒	☐	☐	neodpovídá požadované úrovni

Gramatická úroveň:

	1	2	3	N	
neobsahuje gramatické chyby	☐	☒	☐	☐	obsahuje velké množství gramatických chyb

Odborný jazyk:

	1	2	3	N	
používá výborně	☐	☒	☐	☐	nepoužívá

Formální úroveň práce

Rozsah práce:

	1	2	3	N	
odpovídá	☒	☐	☐	☐	neodpovídá stanoveným požadavkům

Práce obsahuje požadované náležitosti:

	1	2	3	N	
obsahuje	☐	☒	☐	☐	neobsahuje

Grafická úroveň práce:

	1	2	3	N	
vyhovující	☒	☐	☐	☐	nevyhovující

Struktura a členění práce:

	1	2	3	N	
vyhovující	☐	☒	☐	☐	nevyhovující

Další hodnocení

Autorčino rozhodnutí věnovat se ve své BP tak náročnému tématu jako smrt rodiče předškolního dítěte nemohu vnímat jinak než chvályhodně. Mapovat nelehké příběhy, které popisuje výzkum práce si jistě žádá odvahu a určité odhodlání.

Celá práce je tradičně dělena na teoretickou a praktickou část. Nepříliš šťastná je stavba práce, zejm. kapitoly teoretické části. Teoretická expozice tématu je členěna do čtyřech subkapitol (Ztráta v rodině, Specifika dětského porozumění smrti, Truchlení a Téma smrti v knihách pro děti).

Text je alespoň co se týče názvů členěn smysluplně, byť některé pasáže chápu jako nadbytečné - např. téma truchlení adolescentů na str. 22 se jeví jednak pro zaměření práce jako méně funkční, pasáž zároveň působí poněkud vytrženě z kontextu. Autorka před tím věnuje pozornost reakcím na ztrátu dětí předškolního věku a dětí školního věku (dle obsahu popisuje charakteristiky vlastní mladšímu školnímu

věku). Pokud by chtěla zachovat návaznost až k adolescenci, text postrádá charakteristiky středního a staršího školního věku a rovněž pubescence. Takto postavený text může budit dojem, že autorka nepříliš rozumí vývojovým etapám dítěte tak jak je popisuje vývojová psychologie.

Obsah kapitol místy nekonvenuje s jejich názvy; např. v kapitole 2 (s. 13 – 17), přibližuje text obecné informace z vývojové psychologie (str. 14) ovšem bez kontextu smrti, která má kapitolu dle názvu zaštiťovat. Ani název kapitoly 2.2 (Vývoj emocí v předškolním věku – str. 15). příliš nesouzní s obsahem, který popisuje etapy vývoje dle Eriksona (str. 15). V kontextu emočního vývoje člověka by přitom zrovna této kapitole slušela pozornost věnovaná sebevztázným emocím (vina, hanba, hrdost), které jsou pro předškolní období významné a v kontextu truchlení takto malých dětí často hrají zásadní roli. Rovněž kapitola 4 věnující se dětské literatuře o smrti (str. 24) působí nedodělaným dojmem. Autorka zde spíše shrnuje obsahy vybraných publikací a příliš nerozvádí váhu, jakou tato literatura může u dětí zabývající se tématem smrti mít. Důležitost knížek o smrti přitom později dokládá vlastním výzkumem.

Textu škodí více formální než obsahová stránka. Stran obsahu lze mít výhradu například k autorčině výroku na str. 11, kdy píše že „smrt rodiče znamená ukončení vztahu dítěte s člověkem, který pro něj měl v životě v životě důležitou roli.“ Snad jde pouze o nešťastnou formulaci. Při hlubším studiu problematiky se autorka jistě musela dozvědět, že „vztah“ smrtí nekončí, naopak pěstování vztahu se zemřelým pomáhá vyrovnání se ztrátou, jak ostatně opět dokládá i výzkumná část této práce (např. téma rituálů). Ne úplně správně potom vnímám autorčino sdělení o personifikaci smrti (tendence dětí dávat smrti podobu např. anděla), která je dle autorky vlastní dětem na 1. stupni ZŠ (str. 16). Personifikování je přitom jedním z běžných projevů právě dětí předškolního věku, na které se práce zaměřuje. Obdobně lze uvažovat o tvrzení na str. 21, kde autorka píše o sebeobviňování dítěte po ztrátě blízkého, které přiřazuje mladšímu školnímu věku. S ohledem na předškolní egocentrismus je ovšem toto chování vlastní již předškolákům.

Naprosto zásadní nedostatky v textu lze vysledovat po stránce formální. Autorka nedrží jednotný citační aparát. Např. uzávorkované odkazy v textu na literaturu psanou více autory jsou místy popisované s čárkou mezi jmény autorů, jinde je mezi příjmeními autorů psaný ampersand (viz např. s. 10, 11). Rovněž u nepřímých citací jsou v odkazu na literaturu ve vybraných odkazech uváděny strany textu citované literatury (str. 10), jinde tato autorka opomíjí (str. 11). Autorka by se měla držet jednotného stylu citování a práci by rovněž slušelo, pokud by funkčně zacházela s citačními odkazy. Např. na str. 13 autorka umísťuje zdroj literatury až větu, ve které čtenáři zdůvodňuje své vlastní záměry týkající se výstavby textu (toto jistě nebylo obsahem citované publikace).

Největším nedostatkem práce je ovšem citelná absence jakýchkoliv zdrojů u velkých fragmentů textu, který autorka očividně parafrázuje z odborné literatury. Poněkud neakademicky se např. na str. 10 dozvíme že: „Počty úplných rodin dnes z velké části klesají. Rozvodové statistiky ukazují stoupající trend rozvodů.“ Statistický údaj zde nejenom že má silný nádech neurčitosti. I v této méně konkrétní podobě se ovšem nedozvíme, odkud autorka své tvrzení čerpá.

Mnohem zásadnější potíže stejného typu, jsou texty v rozsahu celých kapitol (!!!), které postrádají jakékoliv zdroje. Viz kapitola 1.2.1 na s. 11; dále kapitola 3.1 na s. 17-18; nebo kapitola 3.2 na s. 20-21. Míru závažnosti tohoto nedostatku (s ohledem na značné množství neocitovaného textu) nechávám k posouzení členů komise a velmi doporučuji, aby byl takto hrubý nedostatek zohledněn v pohledu komise na obhajitelnost práce.

Nadějnější stránkou celého textu je vlastní výzkum. Autorka oproti první verzi textu tentokrát neopomenula rozměr etiky - viz kapitola 5.5 (str. 29), který je s ohledem na citlivost zjišťovaných životních příběhů zcela zásadní.

O kvalitativně designovaném výzkumném šetření lze přemýšlet jako o vícečetné kazuistice. V rámci metod užitých k výzkumnému zjištění (str. 29) autorka píše, že hodlá ve výzkumu uplatnit rozhovor a pozorování (směřované na cílené projevy chování dítěte). Výsledky výzkumu autorka prezentuje v kapitole 6. Na devíti stránkách textu (29 - 38) se lze setkat s autentickými příběhy šesti rodin, ve kterých dítě předškolního věku zažilo ztrátu otce. Jako velký přínos vnímám skladbu výzkumného vzorku. Vzorek je vystavěn komplexně – co se týče příčin úmrtí, které do značné míry ovlivňují průběh truchlení a reakce dítěte na ztrátu. Text přibližuje osudy tří rodin postižených nevyléčitelnou nemocí otce, dvakrát je zastoupena sebevražda a

dokonce neschází ani životní příběh spojený s vraždou otce.

V rámci pozorování autorka postihuje chování dětí v rámci návštěv domácností. Bohatší na sdělení jsou potom rozhovory s matkami, ve kterých se skloňují témata jako reakce dítěte na ztrátu, průběh truchlení, dodržování rodinných rituálů nebo pěstování vztahu se zemřelým tatínkem. Je škoda, že text s tak nosným potenciálem zůstává v rovině popisu a autorka se do interpretačních úvah spíše nepouští. Právě o tom má ale kvalitativní výzkum být: nikoliv pouze popisovat ale také vysledovat vazby mezi zkoumanými jevy a následně z nich konstruovat vlastní výzkumné interpretace.

Diskuze (str. 41) příliš neplní svou funkci. Autorka se zde spíše vrací k mapovaným příběhům a skutečnostem popsaných vlastním výzkumem. Schází zde srovnání s výzkumy na obdobné téma. Kladně lze potom hodnotit autorčinu snahu o sledování specifík v chování dětí, které svého umírajícího otce doprovázely při dlouhodobé nemoci následně porovnání s příběhy dětí, kterým otec zemřel nečekaně a náhle.

Práci jako celek vnímám na samé hranici obhajitelnosti (bohužel spíše za hranou) to zejm. kvůli formálním nedostatkům, které neodpovídají nárokům kladeným na tento typ závěrečné práce. Výzkumná zjištění mají ovšem i tak svou váhu a jistě mohou přispět ke vztahování se k dítěti po ztrátě z pozice učitelky mateřské školy. Jenom je škoda, že ze všeho autorka nevytěžila víc.

Pouze v případě že autorka předvede skutečně brilantní obhajobu a v případě že komise při udělování výsledné známky zohlední rozsah textu, který postrádá jakékoliv citace, navrhuji známku dobře. V rámci obhajoby rovněž autorku vybízím ke zodpovězení následujících otázek:

- Autorka v rámci diskuze správně přemýšlí o odlišných specifikách v reakci dětí na ztrátu rodiče podle toho, zda otec umíral dlouhodobě v důsledku nemoci anebo podle toho, zda zemřel náhle v důsledku sebevraždy / vraždy. Dovedla by autorka tato rozdílná specifika vztáhnout k možnému chování dítěte ve školce? Resp. jaký přístup by jako MŠ učitelka volila k dítěti, kterému blízká osoba zemřela nenadále a jak by se chovala k dítěti (uvažovala o něm), které umírajícího rodiče doprovázelo v posledních týdnech / měsících života?

- Výzkum zmiňuje případ Elly, která si s autorkou jako s výzkumnicí chtěla po úmrtí otce hrát na mrtvolu. Jak by mohla reagovat učitelka v MŠ, pokud by dítě po ztrátě rodiče s takovou hrou přišlo ve třídě?

- S ohledem na pedagogickou profesi autorky na MŠ: Jak (příp. zda vůbec) autorku samotnou práce posunula? Reagovala by po sepsání textu na úmrtí rodiče dítěte ve své třídě např. jinak než dřív? Co pro ni bylo klíčové?

Závěr

Navrhovaná klasifikace slovně:

výborně

☐

velmi dobře

☐

dobře

☒

nevyhověl/a

☐

Práce splňuje základní požadavky na tento typ prací, a proto ji doporučuji k obhajobě:

ANO

☒

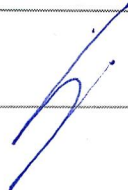
NE

☐

Datum:

14.8.2023

Podpis oponenta/tky práce:

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'S' or 'P' shape, is written over a rectangular box.